অধ্যায় ২ ঃ ১৮৫৭ চনৰ বিদ্রোহ আৰু অসম

অধ্যায় গাঁথনি

2.1 উদ্দেশ্য

2.2 পৰিচয়

2.3 1857 চনৰ বিদ্রোহ আৰু অসম

2.4 মণিৰাম দেৱানৰ ভূমিকা

2.5 বৃটিছসকলৰ দ্বাৰা বিদ্রোহ দমন

2.6 1857 চনৰ বিদ্রোহৰ প্রকৃতি

2.7 বিদ্রোহৰ বিফলতাৰ কাৰণ

2.8 অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

2.9 অধিক জানিবলৈ

2.10 অগ্রগতিৰ খতিয়ান

2.11 আৰ্হিপ্রশ্ন

২.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনিঃ

- 1857 চনৰ বিদ্রোহৰ পটভূমি আৰু প্রকৃতিৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব
- বিদ্রোহৰ বিফলতাৰ কাৰণসমূহ বিশ্লেষণ কৰিব পাৰিব
- বিদ্রোহ দমন কৰিবলৈ বৃটিছসকলে গ্রহণ কৰা নীতিৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব
- বিদ্রোহত মণিৰাম দেৱানৰ ভূমিকা আলোচনা কৰিব পাৰিব।

২.২ পৰিচয়

1857 চনৰ বিদ্রোহক ভাৰতৰ ইতিহাসৰ এক গুৰুত্বপূর্ণ ঘটনা হিচাপে গণ্য কৰা হয়। 1857 চনৰ 10 মে' তাৰিখে দিল্লীৰপৰা 58 কি.মি. নিলগৰ মিৰাটত (Meerut) কোম্পানীৰ চিপাহীসকলে বিদ্রোহ কৰাত 1857 চনৰ বিদ্রোহৰ সূচনা হয়। মিৰাটৰ প্রথম বিদ্রোহৰ ফিৰিঙতি 11 মে'ত দিল্লী, 30û31 মে'ত লক্ষ্ণৌ, 4 জুনত কাণপুৰ, 6 জুনত ঝান্সি, 25 জুলাইত ৰুহেলখণ্ড, জগদীশপুৰ আৰু বিহাৰলৈ সম্প্রসাৰণ হয়। এই বিদ্রোহে কোম্পানী শাসনৰ ভেঁটি কঁপাই তোলে। এই বিদ্রোহ কেৱল চিপাহীসকলৰ অসন্তুষ্টিৰ ফলত সৃষ্টি হৈছিল যদিও প্রকৃততে কিন্তু ই আছিল ঔপনিবেশিক শাসনৰ নীতি আৰু চৰিত্র, কোম্পানীৰ শাসনত জনসাধাৰণৰ মনত পুঞ্জীভূত হোৱা দুখ যন্ত্রণা আৰু বিদেশী শাসনৰ প্রতি থকা অসন্তুষ্টিৰে সৃষ্টি। সম্ভৱতঃ দেশৰ অর্থনৈতিক শোষণ আৰু ইংৰাজৰ দ্বাৰা ভাৰতৰ পৰম্পৰাগত অর্থনৈতিক গাঁথনিৰ ধ্বংস কার্যও এই বিদ্রোহৰ আন এক উল্লেখযোগ্য কাৰণ আছিল। ইংৰাজসকলে হাতত লোৱা অধিগ্রহণ নীতিয়ে ভাৰতীয় শাসক আৰু মুখিয়ালসকলৰ মনত ব্যাপক

অসন্তুষ্টিৰ সৃষ্টি কৰিছিল। ইংৰাজসকলে 'বশ্যতামূলক মিত্রতা নীতি'ৰ অধীনত তেওঁলোকৰ লগত চুক্তিত মিলিত হৈছিল। এই চুক্তিৰ জৰিয়তে সিন্ধ, পাঞ্জাৱ আৰু অৱধ অধিকাৰ কৰা হৈছিল। ইংৰাজসকলে তেওঁলোকে অধিকাৰ কৰা অঞ্চলসমূহৰ অভিজাত আৰু জমিদাৰসকলৰ ক্ষমতা নিঃশেষ কৰাৰ নীতি অনুসৰণ কৰিছিল। তেওঁলোকৰ বহুতকে মাটিৰপৰা বঞ্চিত কৰা হৈছিল। ইংৰাজসকলে আৰম্ভ কৰা নতুন ভূমি ৰাজহ নীতিৰ অধীনত মাটিৰ গৰাকী পুৰণা পৰিয়ালবোৰক আঁতৰোৱা হৈছিল। তদুপৰি ইংৰাজসকলৰ নীতি আৰু মনোভাৱে ভাৰতীয়সকলৰ মনত খ্ৰীষ্টান ধৰ্মলৈ ধৰ্মান্তৰিত কৰাৰ শংকাৰ সৃষ্টি কৰিছিল কিয়নো তেওঁলোকে ভাৰতীয়সকলৰ ধৰ্ম আৰু সংস্কৃতিক ধ্বংস কৰিবলৈ দৃঢ় হৈ পৰিছিল। চিপাহীসকল নিজৰ চাকৰিৰ অৱস্থাৰ ওপৰত অসন্তুষ্ট আছিল যদিও প্রকৃততে ধৰ্মৰ প্রতি ভাবুকিয়েহে তেওঁলোকক বিদ্রোহ কৰিবলৈ প্ৰৰোচিত কৰিছিল। সেই সময়ত এক নতুন ৰাইফলৰ প্রচলন কৰা হৈছিল। ইয়াৰ কার্টিজবোৰত গৰু আৰু গাহৰিৰ চর্বিৰ প্রলেপ দিয়া আছিল আৰু ইয়াক ৰাইফলত ভৰোৱাৰ আগতে কাগজৰ ঢাকনি মুখেৰে কামুৰি আঁতৰাব লগা হৈছিল। এই কার্টিজৰ ব্যৱহাৰে হিন্দু আৰু মুছলিম উভয় সম্প্রদায়ৰ চিপাহীৰে ধৰ্মীয় অনুভূতিত আঘাত সানিছিল। ইয়েই বিদ্রোহৰ তাৎক্ষণিক কাৰণ হৈ পৰিছিল।

২.৩ অসমত ১৮৫৭ চনৰ বিদ্রোহ

1857 চনৰ বিদ্রোহে কোম্পানীৰ সাম্রাজ্যৰ এক বিস্তীর্ণ অঞ্চল গ্রাস কৰিছিল য'ত অসমো অন্তর্ভুক্ত হৈছিল। অসমত 1857 চনৰ বিদ্রোহে জনসাধাৰণৰ মনত এক বৃটিছ বিৰোধী মনোভাৱ গঢ়ি তুলিছিল। আৰম্ভণিতে অসমৰ জনগণে অসমত বৃটিছ শাসন প্রতিষ্ঠাৰ ক্ষেত্রত আদৰণি জনাইছিল। অসমৰ অভিজাত লোকসকলে বৃটিছ শাসনৰ অধীনত তেওঁলোকৰ হেৰুৱা অধিকাৰ আৰু বিশেষ সা-সুবিধাসমূহ ঘূৰাই পাব বুলি আশা কৰিছিল। সাধাৰণ ৰাইজে মান সেনাৰ পৰা হাত সাৰিব বুলি আনন্দিত হৈ পৰিছিল। আহোম প্রশাসন ব্যৱস্থাত উচ্চ বিষয়াসকলৰ লগতে অভিজাত লোকসকলক দৰমহাৰ সলনি ভূমি আৰু লগুৱা প্রদান কৰা হৈছিল। অভিজাত আৰু আঢ্যৱন্ত লোকসকলে পাইকৰ সহায়ত কৃষি কার্য সম্পন্ন কৰাৰ লগতে কৃষিৰ কাৰণে নতুন মাটি উলিয়াইছিল। পাইকসকলৰ বিনামূলীয়া সেৱাৰ সুবিধা বা গইনা লৈ অভিজাতসকলে তেওঁলোকৰ শক্তি আৰু মর্যাদা অক্ষুণ্ণ ৰাখিছিল। কিন্তু জনসাধাৰণৰ ইচ্ছা আকাংক্ষা পূৰণ হোৱা নাছিল। বৃটিছসকলে অনুসৰণ কৰা নীতিয়ে কেৱল শাসক শ্রেণীৰে নহয় সমাজৰ অন্যান্য শ্রেণীৰ লোকসকলৰ ওপৰতো বিৰূপ প্রভাৱ পেলাইছিল।

বুৰঞ্জীবিদ স্বর্ণলতা বৰুৱাই উল্লেখ কৰিছে যে বৃটিছ চৰকাৰে কৰ আৰোপ আৰু সংগ্রহ কৰাৰ বাহিৰে দুর্গত কৃষকসকলৰ আর্থিক অৱস্থাৰ উন্নতিৰ ক্ষেত্রত উদাসীন মনোভাৱ দেখুৱাইছিল। বেণুধৰ শর্মাইও মত পোষণ কৰিছে যে মাটিৰ বা ভূমিৰ মান পুনৰ নির্ধাৰণ কৰাৰ লগতে ঘাট আৰু বজাৰ ব্যৱহাৰকাৰীৰ পৰা পথ কৰ আহৰণ কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছিল। ঔপনিৱেশিক শক্তি হিচাপে বৃটিছসকলে সকলো প্রকাৰে তেওঁলোকৰ অর্থনৈতিক লাভালাভ অক্ষুণ্ণ ৰখাৰ প্রচেষ্টা চলাইছিল।

ইংৰাজসকলে অসমত নতুনকৈ আৰম্ভ কৰা প্রসাশনিক ব্যৱস্থাৰ লগত পুৰণি অভিজাত লোকসকলে ফেৰ মাৰিব পৰা নাছিল। তেওঁলোকে কেৱল বিশেষ অধিকাৰসমূহ হেৰুওৱাই নহয়, নতুন প্রশাসনিক গাঁথনিত তেওঁলোকে

কর্মসংস্থাপনৰ সুবিধাও হেৰুৱাইছিল। অভিজাত লোকসকলে তেওঁলোকৰ পূর্বৰ সকলো সা-সুবিধা হেৰুৱাই অসন্তুষ্ট হৈ পৰিছিল। সাধাৰণ ৰাইজেও বৃটিছ চৰকাৰৰ ওপৰত বিশ্বাস হেৰুৱাইছিল কাৰণ তেওঁলোকে মানৰ আক্রমণৰপৰা ইংৰাজসকলে ৰক্ষা কৰিব বুলি আশা কৰিছিল যদিও সময়ৰ গতিত তেওঁলোকৰ তথাকথিত ত্রাণকর্তাৰ প্রকৃত উদ্দেশ্য বুজি উঠিছিল। এনে পৰিস্থিতিত মণিৰাম দত্ত বৰুৱা, মণিৰাম দেৱান নামেৰে জনাজাত আহোম ৰাজতন্ত্রৰ এক শক্তিশালী অভিজাত ব্যক্তিয়ে 1857 চনৰ বিদ্রোহৰ সমসাময়িকভাৱে এক বিদ্রোহৰ পৰিকল্পনা কৰিছিল।

২.৪ মণিৰাম দেৱানৰ ভূমিকা

মণিৰাম দেৱানৰ 1806 চনৰ 17 এপ্রিল তাৰিখে জন্ম হৈছিল। তেওঁৰ দেউতাক ৰামদত্ত ৰজা কমলেশ্বৰ সিংহ(1795–1810) আৰু পুৰন্দৰ সিংহৰ (1833–1838) অধীনত দোলাকাষৰীয়া বৰুৱা হিচাপে কার্যনির্বাহ কৰিছিল। মণিৰাম এজন উচ্চাকাংক্ষী লোক আছিল আৰু প্রশাসনিক বিষয়ত তেওঁৰ বহুত সম্ভাৱনা আৰু সামর্থ আছিল। শক্তি, সামর্থ আৰু বুদ্ধিৰ বলত তেওঁ ইংৰাজসকলৰ বিশ্বাসভাজন হৈ পৰিছিল। 1828 চনত ডেভিদ স্কটে মণিৰাম দেৱানক উজনি অসমৰ চিৰস্তাদাৰ হিচাপে নিয়োগ কৰিছিল। প্রথম অৱস্থাত মণিৰামৰ 'বৃটিছ বিৰোধী বিদ্রোহৰ প্রতি কোনো সহানুভূতি নাছিল। কিন্তু লাহে লাহে তেওঁ বুজি উঠিল যে বৃটিছ শাসন বর্তি থাকিব আৰু অভিজাতসকলৰ পূর্বৰ অধিকাৰ আৰু বিশেষ সা-সুবিধা সমূহ পুনৰ উভতাই দিয়াৰ কোনো সম্ভাৱনা নাই। অসমক নামনি অসম আৰু উজনি অসম এই দুটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছিল। গুৱাহাটীত মুখ্য কার্যালয় স্থাপন কৰি ডেভিদ স্কটক নামনি অসমৰ শাসনৰ দায়িত্ব অর্পণ কৰা হৈছিল। কোম্পানীয়ে নামনি অসমত এক সুস্থিৰ প্রশাসন স্থাপন কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল যদিও উজনি অসমৰ অৱস্থা সুবিধাজনক নাছিল। সেই সময়ৰ ভাৰতৰ গৱর্ণৰ জেনেৰেল লর্ড উইলিয়াম বেণ্টিংকে (1828–1833) পুৰন্দৰ সিংহৰ লগত এক চুক্তি কৰিছিল যাৰ দ্বাৰা পুৰন্দৰ সিংহই বার্ষিক কৰ পৰিশোধ আৰু ৰাজনৈতিক এজেণ্টৰ আদেশ মানি চলিবলৈ সম্মত হৈছিল। লগতে কোম্পানীৰ অধীনৰ অঞ্চলত প্রচলিত নীতি নিয়ম মানি ন্যায় প্রদান কৰিবলৈ সম্মত হৈছিল। চুক্তিৰ আন এটা উল্লেখযোগ্য চর্ত আছিল যে যদি ৰজাই ইংৰাজ চৰকাৰৰ আনুগত্য অস্বীকাৰ কৰে তেন্তে কোম্পানীয়ে আন কোনো শাসকৰ হাতলৈ শাসনভাৰ হস্তান্তৰ কৰা অথবা তাৎক্ষণিকভাৱে নিজৰ অধীনলৈ অনাৰ অধিকাৰ সংৰক্ষণ কৰি ৰাখিছিল। 1838 চনত ফ্রেন্সিছ জেনকিন্সে (Francis Jenkins) উজনি অসম ভ্রমণ কৰি পুৰন্দৰ সিংহৰ অধীনৰ অঞ্চলত কুশাসনৰ দোহাই দি এই অঞ্চল তাৎক্ষণিকভাৱে কোম্পানীৰ শাসনৰ অধীনলৈ অনাৰ উপদেশ দি কলিকতা চৰকাৰক এই প্রতিবেদন দাখিল কৰে। অৱশেষত পুৰন্দৰ সিংহক ক্ষমতাচ্যুত কৰি উজনি অসম স্থায়ীভাৱে ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ সাম্রাজ্যৰ লগত চামিল কৰা হয়। মণিৰামে সেই সময়ৰ বেংগলৰ ডেপুটি গৱর্ণৰ ৰবার্টচনক (Robertson) সাক্ষাৎ কৰে। ৰবার্টচনে তেওঁৰ সামাজিক মর্যাদাৰ লগত খাপ খোৱাকৈ এটা পদবী দিয়াৰ নিশ্চিতি প্রদান কৰে। পাছত মণিৰামক নাজিৰাত থকা অসম টি কোম্পানীৰ দেৱান পদত নিযুক্তি দিয়ে। কোম্পানীৰ অধীনত চাকৰি কৰি তেওঁ বৃটিছ বণিক গোষ্ঠীৰ পুঁজিবাদী শোষণক ভালদৰে উপলব্ধি কৰে। কিন্তু ইউৰোপীয় খেতিয়কসকলৰ দৰে কম দামত চাহ বাগানৰ বাবে আবাদী মাটিৰ (Waste land) পৰা বঞ্চিত কৰাত তেওঁৰ সকলো আশা মষিমূৰ হ'ল। মণিৰামে অনুভৱ কৰিলে যে ঔপনিৱেশিক শাসনৰ অধীনত তেওঁৰ ভৱিষ্যৎ অন্ধকাৰ।

মণিৰামে তেতিয়া চাৰিং ৰজা কন্দর্পেশ্বৰ সিংহৰ লগত সম্পর্ক স্থাপন কৰিলে যিজন ৰজাই ৰাজ পৰিয়াল পৰিচালনা কৰাৰ ক্ষেত্রত জটিল সমস্যাৰ সন্মুখীন হৈছিল। 1853 চনত কলিকতাৰ সদৰ দেৱানী আদালতৰ বিচাৰক এন্দ্রিউ জন মফট মিলচ্ক (Andrews John Moffat Mills) উজনি অসমৰ স্থানীয় প্রশাসন ব্যৱস্থাৰ অনুসন্ধানৰ কাৰণে পঠাইছিল। কন্দর্পেশ্বৰ সিংহই মিলচক লগ ধৰি ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ অধীনত তেওঁক কৰতলীয়া ৰজা হিচাপে ৰাখিবলৈ আবেদন জনায়। তেওঁৰ কথা ধৈর্য সহকাৰে শুনাৰ পাছত তেওঁৰ দাবীৰ অর্থহীনতাৰ প্রতি দৃষ্টি ৰাখি মিলচে তেওঁকে সিংহাসনত পুনৰ বহুৱাৰ ক্ষেত্রত নিৰাশ কৰিলে। এই ক্ষেত্রত মণিৰামে দুখন আর্জি পেচ কৰিছিল। এখনত তেওঁৰ পূর্বৰ কর্মৰাজীৰ স্বীকৃতি হিচাপে চৰকাৰৰ পৰা কিছু অনুগ্রহ বিচাৰিছিল আৰু আনখনত আহোম ৰাজতন্ত্র পুনৰ স্থাপন কৰিবলৈ আবেদন জনাইছিল। যি কি নহওক, তেওঁৰ দুয়োখন আবেদন বৃটিছ চৰকাৰে নাকচ কৰিছিল। মিলচ চাহাবে আবেদন খাৰিজ কৰাত মণিৰামে কলিকতালৈ গৈ বংগৰ লেফটেনেণ্ট গৱর্ণৰ ওচৰত বিষয়টো উত্থাপন কৰাৰ সিদ্ধান্ত গ্রহণ কৰিলে।

মণিৰাম কলিকতালৈ গৈ বংগৰ গৱর্ণৰ জেনেৰেলৰ ওচৰত 1857 চনৰ 6 মে' তাৰিখে আবেদন দাখিল কৰিছিল। গৱর্ণৰ জেনেৰেলে পুনৰ তেওঁৰ আবেদন নাকচ কৰিছিল। এইদৰে আবেদন নিবেদন জনাই নিৰাশ হৈ মণিৰামে বৃটিছৰ বিৰুদ্ধে প্রত্যক্ষ বিদ্রোহ কৰাৰ সিদ্ধান্ত লয়। মণিৰাম কলিকতাত থাকোতেই চিপাহী বিদ্রোহৰ সূত্রপাত হৈছিল আৰু গোটেই উত্তৰ আৰু মধ্য ভাৰতত বিদ্রোহৰ জুই জ্বলিছিল। মীৰাট আৰু দিল্লীত চিপাহী সকলৰ কৃতকার্যতাত উৎসাহিত হৈ মণিৰামে অসমত থকা চিপাহীসকলক ঐক্যবদ্ধ কৰি বিদ্রোহ কৰাৰ সিদ্ধান্ত লয়। মণিৰামে তেতিয়া চাৰিং ৰজা কন্দর্পেশ্বৰ সিংহ আৰু তেওঁৰ সহকাৰী মহেশ চন্দ্র গাভৰু মেলিয়া বৰুৱা ওৰফে পিয়লী বৰুৱালৈ গোপনে চিঠি পঠিয়াই সংযোগ স্থাপন কৰিলে। বিদ্রোহৰ মূল পৰিকল্পনাকাৰী মণিৰাম দেৱান আছিল যদিও পিয়লি বৰুৱাই ইয়াক কার্যকৰী কৰিছিল। পিয়লি বৰুৱাই তাৎক্ষণিকভাৱে উগ্রসেন মৰঙী খোৱা গোহাঁই, কৃষ্ণদত্ত খঙীয়া বৰুৱা, লক্ষীনাথ সেনচোৱা বৰুৱা, কমলা চাৰিঙীয়া বৰুৱা, নীলকান্ত চোলাধৰা ফুকন, দুতিৰাম বৰুৱা, মুহিধৰ মুক্তিয়াৰ, উমাকান্ত শর্মা, মায়াৰাম নাজিৰ বাহাদুৰ গাঁওবুঢ়া, ফৰমুদ আলি আদি নেতৃস্থানীয় ব্যক্তিক তেওঁৰ ফলীয়া কৰিলে। কম সময়তে বিদ্রোহৰ সমর্থকৰ সংখ্যা বৃদ্ধি পাবলৈ ধৰিলে। মণিৰাম দেৱানে তেওঁৰ বিশ্বাসী সহযোগী পিয়লী বৰুৱা আৰু অন্যান্য অনুগামীসকলৰ সহায়ত অসমৰ বিভিন্ন অঞ্চল যেনে গুৱাহাটী, শদিয়া, গোলাঘাট, যোৰহাট আদিত বাহৰ পাতি থকা চিপাহীসকলক বিদ্রোহৰ কাৰণে সাজু হ'বলৈ অনুপ্রাণিত কৰিলে। বিদ্রোহীসকলে বিভিন্ন মুখ্য কার্যালয়ত সমসাময়িকভাৱে বিদ্রোহ কৰা, ইউৰোপীয়ান সকলক হত্যা কৰা আৰু তেওঁলোকৰ ঘৰ জ্বলোৱা আদি পৰিকল্পনা হাতত লোৱাৰ লগতে যোৰহাটলৈ সদলবলে আগুৱাই আহি চাৰিং ৰজাক অসমৰ ৰজা হিচাপে ঘোষণা কৰিবলৈ বিচাৰিছিল।

২.৫ বৃটিছসকলৰ দ্বাৰা বিদ্রোহ দমন

বৃটিছসকলে অসমৰ চিপাহীসকলৰ ষড়যন্ত্রৰ বিষয়ে জানিব পাৰি সতর্ক হৈ পৰে। এনে এক পৰিস্থিতিত মণিৰামে কন্দর্পেশ্বৰ সিংহলৈ পঠোৱা কেইখনমান চিঠি শিৰসাগৰৰ 'দাৰোগা' হৰনাথ বৰুৱাই হস্তগত কৰে আৰু এই চিঠিসমূহে মণিৰাম দেৱান আৰু চাৰিং ৰজা ষড়যন্ত্রত লিপ্ত থকাৰ প্রমাণ নিশ্চিত কৰে। শিৰসাগৰৰ প্রিন্সিপাল এছিচটেণ্ট চার্লচ হলৰয়দে তাৎক্ষণিকভাৱে সৈন্যবাহিনী প্রেৰণ কৰি বিদ্রোহীসকলক গ্রেপ্তাৰৰ ব্যৱস্থা হাতত লয়। সম্ভাব্য সাৱধানতা

অৱলম্বন কৰাৰ পাছত 1857 চনৰ 7 চেপ্তেম্বৰত চাৰিং ৰজাক যোৰহাটৰ ৰাজপ্রসাদৰ পৰা বৃটিছ সৈন্যবাহিনীয়ে গ্রেপ্তাৰ কৰে। মণিৰামকো 1857 চনৰ চেপ্তেম্বৰ মাহৰ কোনোবা এটা দিনত কলিকতাত গ্রেপ্তাৰ কৰা হয়। 1857 চনৰ Act No. XIV অসমত বলবৎ হৈ থকাত কেপ্তেইন হলৰয়দক বিদ্রোহী সকলৰ বিৰুদ্ধে ব্যৱস্থা গ্রহণৰ ক্ষমতা প্রদান কৰা হয়। সেই অনুযায়ী হলৰয়দে ৰাজদ্রোহ আৰু বিদ্রোহ সংঘটিত কৰাৰ লগত জড়িত সকলোৰে বিচাৰ চলায়। 1858 চনৰ 9 ফেব্রৱাৰীত হোৱা বিচাৰ কার্যত পিয়লি বৰুৱাক মৃত্যুদণ্ড বিহা হয়। মণিৰামক যোৰহাটলৈ আনি 23 ফেব্রুৱাৰী তাৰিখে বিচাৰ চলাই মৃত্যুদণ্ড বিহা হয়। 1858 চনৰ 26 ফেব্রুৱাৰী, শুকুৰবাৰে দিনৰ দহ বজাত অসমৰ দুই মহান মুক্তি যুঁজাৰু মণিৰাম দেৱান আৰু পিয়লি বৰুৱাক যোৰহাট কাৰাগাৰত ফাঁচি দিয়া হয়। কন্দর্পেশ্বৰ সিংহক 500 টকাৰ পেন্সন প্রদান কৰি গুৱাহাটীত বৃটিছৰ অধীনত ৰখা হয়। কিছু সংখ্যক চিপাহীক চাকৰিৰ পৰা বর্খাস্ত কৰা হয়। নীলকান্ত চোলাধৰা ফুকন, মায়াৰাম নাজিৰ, কমলা চাৰিঙীয়া বৰুৱা, লকী শেনচোৱা বৰুৱা, দুতিৰাম বৰুৱা, শ্বেখ বাহাদুৰ গাঁওবুঢ়া আদি অসমীয়া অভিজাত লোক সকলক আন্দামানলৈ দীপান্তৰ কৰিলে। এইদৰে 1857 চনৰ বিদ্রোহৰ সামৰণি পৰে।

২.৬ ১৮৫৭ চনৰ বিদ্রোহৰ প্রকৃতি

অসমত 1857 চনৰ বিদ্রোহক ৰাজতান্ত্রিক আছিল বুলি আখ্যা দিব পাৰি কিয়নো বিদ্রোহীসকলে ইয়াৰ জৰিয়তে অসমত আহোম ৰাজতন্ত্র পুনৰ প্রতিষ্ঠা কৰিব খুজিছিল। কিছু পৰিমাণে এই বিদ্রোহক উপনিবেশিক শাসনৰ বিৰোধী বুলিও ক'ব পাৰি কিয়নো মণিৰাম আৰু তেওঁৰ সহযোগীসকলে বৃটিছ শাসনৰ অধীনত সাধাৰণ জনতাৰ অসন্তুষ্টিৰ কথা ব্যক্ত কৰিছিল। ভাৰতত প্রতিষ্ঠা কৰা বৃটিছৰ সর্বোচ ক্ষমতাক ভাৰতীয় জনগণে 1857 চনৰ বিদ্রোহৰ দ্বাৰা প্রথম প্রত্যাহ্বান জনাইছিল। যদিও এই বিদ্রোহ উত্তৰ ভাৰতৰ এক সৰু অঞ্চলতে সীমাবদ্ধ আছিল, 1857 চনৰ বিদ্রোহ আছিল বৃটিছ শাসন আঁতৰোৱাৰ প্রথম বিদ্রোহ। এংলো-ইউৰোপীয়ান ঐতিহাসিক সকলে 1857 চনৰ বিদ্রোহক সশস্ত্র সেনাই কর্তৃপক্ষৰ বিৰুদ্ধে কৰা বিদ্রোহ বুলি কৈছিল। G.B. Molleson এ ইয়াক চিপাহী বিদ্রোহৰ বাহিৰে আন একো নহয় বুলি কৈছিল।' V.D. Savarkar য়ে এই বিদ্রোহক ভাৰতৰ স্বাধীনতাৰ হকে কৰা প্রথম যুদ্ধ বুলি অভিহীত কৰিছিল। ভাৰতৰ অন্যান্য প্রান্তত এই বিদ্রোহ প্রধানকৈ চিপাহীসকলে আৰম্ভ কৰিছিল আৰু পৰৱর্তী সময়ত সাধাৰণ জনগণে অংশগ্রহণ কৰিছিল। কিন্তু অসমত এই বিদ্রোহৰ মূল উদ্দেশ্য আছিল আহোম ৰাজতন্ত্র পুনৰ প্রতিষ্ঠা কৰা। মধ্যবিত্ত শ্রেণীটোৱে কন্দর্পেশ্বৰ সিংহক সিংহাসনত বহুৱাই তেওঁলোকৰ স্বার্থ সুৰক্ষিত কৰাৰ বাবে এই বিদ্রোহ আৰম্ভ কৰিছিল আৰু সেনা বাহিনী আৰু সাধাৰণ জনতাই বৃটিছৰ নতুন প্রশাসনিক ব্যৱস্থাত অসন্তুষ্ট হৈ ইয়াক সমর্থন জনাইছিল। অসমত এই বিদ্রোহৰ আন এটা উল্লেখনীয় দিশ আছিল যে যিসকল লোক বৃটিছৰ দ্বাৰা লাভান্বিত হৈছিল তেওঁলোকে কেৱল তেওঁলোকৰ গৰাকীৰ প্রতি অনুগত্য প্রকাশ কৰিছিল। বৃটিছৰ অনুগত এই অসমীয়াসকলৰ বাহিৰেও আন কিছুমান ব্যক্তিয়ে মণিৰাম আৰু তেওঁৰ সহযোগী সকলৰ তথ্যপাতি প্রকাশ কৰি চৰকাৰক সহযোগ কৰিছিল। অসমত 1857 চনৰ বিদ্রোহৰ গুৰুত্ব এইয়ে যে ই অসমীয়া মানুহক একত্রিত কৰাৰ লগতে নিজৰ জাতিৰ বিষয়ে সচেতন কৰি তুলিছিল।

5 জানি থোৱা ভাল

১৮৫৭ চনৰ বিদ্রোহৰ প্রকৃতি সম্পর্কে ঐতিহাসিক সকলৰ মতামত

- টি. আৰ. হোমচ্ (T. R. Holmes) - ই আছিল সভ্যতা আৰু বর্বৰতাৰ মাজৰ সংঘাত।
- চাৰ জন চিলি - দেশীয় নেতৃত্ববিহীন, জনসমর্থনহীন আৰু সম্পূর্ণৰূপে দেশপ্রেমহীন, স্বার্থপৰ চিপাহী বিদ্রোহ।
- ডিজৰেইলী - এক জাতীয় জাগৰণ।
- ড^{0} এচ. এন. সেন - যি ধর্মৰ হকে যুঁজ হিচাপে আৰম্ভ হৈ স্বাধীনতা যুদ্ধ হিচাপে সামৰণি পৰিছিল।
- প্রফেচাৰ ষ্টেনলী - ই বিদ্রোহতকৈ যথেষ্ট বেছি আছিল .... যদিও প্রথম স্বাধীনতা যুদ্ধতকৈ বহুত কম আছিল।
- জৱাহৰলাল নেহৰু - ই আছিল সামন্তবাদী মুখিয়াল আৰু তেওঁলোকৰ অনুগামীসকলে নেতৃত্ব লোৱা সামন্তবাদীসকলৰ তীব্র বহিঃপ্রকাশ য'ত ব্যাপক বিদেশী বিৰোধী আবেগে সহযোগিতা আগবঢ়াইছিল।
- ভি.ডি.চাভাৰকাৰ (V.D. Savarkar) - ভাৰতৰ স্বাধীনতাৰ প্রথম যুদ্ধ।

২.৭ বিদ্রোহৰ বিফলতাৰ কাৰণ

অসমত 1857 চনৰ বিদ্রোহ বিভিন্ন কাৰণত বিফল হৈছিল। তলত ইয়াক আলোচনা কৰা হ'ল।

- 1857 চনৰ বিদ্রোহে অসমৰ সমগ্র অঞ্চলৰ লগতে সকলো দল আৰু সমাজৰ সকলো শ্রেণীৰ লোককে সামৰি ল'ব পৰা নাছিল। ই আছিল স্থানীয়, সীমাবদ্ধ আৰু সাংগঠনিকভাৱে দুর্বল। ডিব্রুগড়, যোৰহাট, গোলাঘাট আৰু কিছু অঞ্চলৰ মানুহৰ বাহিৰে অন্যান্য লোকে এই বিদ্রোহত অংশগ্রহণ কৰা নাছিল।
- বুজন সংখ্যক অসমীয়া মানুহে বৃটিছক বিদ্রোহ দমন কৰাৰক্ষেত্রত সক্রিয় সহযোগিতা আগবঢ়াইছিল। হৰনাথ বৰুৱা, মুহিধৰ শর্মা মুক্তিয়াৰ, কিনাৰাম পণ্ডিত, ত্রিলোচন নাজিৰ, নির্মল হাজৰিকা, দুর্গেশ্বৰ বুঢ়াগোঁহাই আৰু অন্যান্য বহুতে মণিৰাম আৰু তেওঁৰ সহযোগী সকলৰ সকলো তথ্য পাতি ফাদিল কৰি চৰকাৰক সহায় কৰিছিল। ইয়েও অসমত 1857 চনৰ বিদ্রোহ বিফল হোৱাত যথেষ্ট পৰিমাণে অৱদান যোগাইছিল।
- এই বিদ্রোহ কোনো ইতিবাচক আৰু সৃষ্টিশীল চিন্তাধাৰাৰে অনুপ্রাণিত হোৱা নাছিল। সুস্পষ্ট কার্যসূচী, পৰিকল্পনা আৰু প্রয়োজনীয় টকা-পইচাৰ অভাৱেও বৃটিছক বিদ্রোহ দমন কৰাত সহায় কৰিছিল।
- আন এক কাৰণ হ'ল নবীন শিক্ষিত শ্রেণীটোৰ নেতিবাচক মনোভাৱ প্রদর্শন। তেওঁলোকে বিদ্রোহক সমর্থন জনোৱা নাছিল বৰং বৃটিছ শাসনে আধুনিকতাৰ কাম সম্পূর্ণ কৰাত সহায় কৰিব বুলি মিছাকৈ পতিয়ন গৈছিল।
- বৃটিছসকলৰ উচ্চমানৰ সামৰিক শক্তিও বিদ্রোহৰ বিফলতাৰ অন্যতম কাৰণ। ইউৰোপীয় সৈন্যবাহিনী আধুনিক অস্ত্র-শস্ত্রৰে সু-সজ্জিত আছিল। যুদ্ধ কৌশল আৰু পৰিচালনাৰ ক্ষেত্রত বৃটিছ সৈন্যবাহিনী দেশীয় লোকসকলতকৈ যথেষ্ট আগবঢ়া আছিল।

5 জানি থোৱা ভাল

- মণিৰাম দেৱানৰ দেউতাকৰ নাম আছিল ৰামদত্ত।
- পিয়লি বৰুৱাৰ প্ৰকৃত নাম আছিল মহেশ চন্দ্ৰ গাভৰু মেলিয়া বৰুৱা।
- 1858 চনৰ 26 ফেব্ৰুৱাৰীৰ দিনা মণিৰাম দেৱান আৰু পিয়লী বৰুৱাক যোৰহাট কাৰাগাৰত ফাঁচি দিয়া হৈছিল।
- 1858 চনৰ বিদ্রোহৰ সময়ত ভাৰতবৰ্ষৰ গৱৰ্ণৰ জেনেৰেল আছিল লৰ্ড কেনিং।
- 1857 চনৰ বিদ্রোহৰ নেতা নানা চাহাবে ফ্ৰান্সৰ তৃতীয় নেপোলিয়নলৈ বিদ্রোহৰ সময়ত তিনিখন চিঠি প্ৰেৰণ কৰিছিল।
- অগ্ৰণী বৃটিছ সাংসদ ডিজৰেইলীয়ে (Disraeli) 1857 চনৰ বিদ্রোহক সামৰিক নহয়, "জাতীয় বিদ্রোহ" হিচাপে স্বীকাৰ কৰিছিল।

W অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন ১ ঃ সঠিক উত্তৰ বাচি উলিয়াওক

ক) মণিৰাম দেৱানক বৃটিছ প্ৰশাসনে প্ৰথমে উজনি অসমৰ চিৰস্তাদাৰ û দেৱান হিচাপে নিয়োগ কৰিছিল।

.....

খ) 1857 চনৰ বিদ্রোহৰ সময়ত লৰ্ড উইলিয়াম বেণ্টিংকû লৰ্ড কেনিং ভাৰতৰ গৱৰ্ণৰ জেনেৰেল আছিল।

.....

গ) চাৰ্লচ হলৰয়দ শিৱসাগৰৰ প্ৰিন্সিপাল এছিষ্টেণ্টû ন্যায়াধীশ আছিল।

.....

ঘ) G. B. Molleson / V. D. Savarkar য়ে 1857 চনৰ বিদ্রোহক ভাৰতৰ প্ৰথম স্বাধীনতা সংগ্ৰাম বুলি কৈছিল।

.....

প্ৰশ্ন ২ঃ খালী ঠাই পূৰ কৰক ঃ

ক) এ. জে. এম্. মিলৰ সম্পৰ্ণ নাম আছিল .....।

খ) কোঁৱৰ সিং 1857 চনৰ বিদ্রোহৰ নেতা আছিল যি নেতৃত্ব দিয়া ঠাইখনৰ নাম আছিল .....।

গ) মণিৰাম দেৱানক ..... সৈতে ফাঁচি দিয়া হৈছিল।

2 ২.৮ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলো

- 1857 চনত উত্তৰ আৰু মধ্য ভাৰতত এক জনপ্ৰিয় বিদ্রোহৰ সূচনা হৈছিল। প্ৰাৰম্ভিক অৱস্থাত চিপাহী আৰু

কোম্পানীৰ সেনাবাহিনীত কাম কৰা ভাৰতীয় সৈন্যই ইয়াক আৰম্ভ কৰিছিল যদিও অতিসোনকালেই অন্যান্যঅঞ্চললৈ বিয়পি পৰিছিল আৰু সাধাৰণ জনতা এইবিদ্রোহত জড়িত হৈ পৰিছিল।

- যথেষ্ট সংখ্যক কৃষক, শিল্পী আৰু সৈন্যই এই বিদ্রোহত অংশগ্রহণ কৰিছিল আৰু বৃটিছৰ শোষণৰ বিৰুদ্ধে বীৰত্বৰে যুঁজ দিছিল।
- অসমত মণিৰাম দেৱানৰ নেতৃত্বত অসমৰ জনগণে বৃটিছ শাসন আঁতৰাবলৈ বিদ্রোহত অংশগ্রহণ কৰিবলৈ বিচাৰিছিল। মণিৰাম আৰু তেওঁৰ সহযোগীসকলৰ মূল উদ্দেশ্য আছিল অসমত আহোম ৰাজতন্ত্র পুনৰ প্রৱর্তন কৰা।
- চিপাহী বিদ্রোহৰ প্রকৃতি সম্পর্কত ইতিহাসবিদসকলে বিভিন্ন মতামত আগবঢ়াইছে।
- Malleson, kaye আদি বৃটিছ ঐতিহাসিকসকলৰ মতে ই কেৱল চিপাহীসকলৰ বিদ্রোহ আছিল। কিন্তু কিছুমান জাতীয়তাবাদী ঐতিহাসিক যেনে V. D. Savarkar য়ে ইয়াক জাতিৰ স্বাধীনতাৰ হ'কে কৰা এক পৰিকল্পিত ৰণ হিচাপে বর্ণনা কৰিছে।
- অসমত বিদ্রোহৰ প্রকৃতি সম্পর্কে ক'ব পাৰি যে ই আছিল ৰাজতান্ত্রিক আৰু আংশিকভাৱে সাম্রাজ্যবাদ বিৰোধী।
- 1857 চনৰ বিদ্রোহৰ আটাইতকৈ গুৰুত্বপূর্ণ দিশটো হৈছে ই জনসাধাৰণক একত্রিত কৰাৰ লগতে তেওঁলোকৰ মনত জাতীয়তাবাদী ভাৱধাৰা সৃষ্টি কৰিছিল।

২.৯ অধিক জানিবলৈ

1. Barpujari, H. K. (1992). *The comprehensive history of Assam*. *Modern period: Yandaboo to diarchy 1826-1919 A. D*. Volume four. Guwahati: Publication Board of Assam.
2. Baruah, S. L. (2007). *A comprehensive history of Assam*. Delhi: Munshiram Manoharlal Publishers Pvt. Ltd.
3. Chandra, B. (1971). *Modern India*. New Delhi.

২.১০ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ

ক] চিৰস্তাদাৰ।

খ) লর্ড কেনিং।

গ) (প্রিন্সিপাল এচিচটেণ্ট) মুখ্য সহায়ক।

ঘ) ভি. ডি. চাভাৰকাৰ (V. D. Savarkar)

২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ

ক) এন্দ্রিউ জন মফ্‌ট মিল (Andrews John Moffat Mill)

খ) বিহাৰ

গ) পিয়লি বৰুৱা।

M ২.১১ আৰ্হি প্রশ্ন

(ক) বস্তুধর্মী প্রশ্নঃ

প্রশ্ন ১ঃ এন্দ্রিউ জন মফট মিলচ্‌ (Andrews John Moffat Mills) কোন আছিল ? **প্রশ্ন ২ঃ** 1857 চনৰ বিদ্রোহ সম্পর্কে ভি. ডি. সভৰকাৰৰ মন্তব্য লিখক ।

প্রশ্ন ৩ঃ 1857 চনৰ বিদ্রোহৰ বিফলতাৰ এটা কাৰণ উল্লেখ কৰক ।

(খ) চমু প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ 150 টা শব্দৰ ভিতৰত লিখক)

প্রশ্ন ১ঃ অসমৰ 1857 চনৰ বিদ্রোহৰ প্রকৃতি আৰু গুৰুত্বৰ বিষয়ে লিখক।

প্রশ্ন ২ঃ মণিৰাম দেৱানে অসমত আহোম ৰাজতন্ত্র কেনেকৈ পুনৰ প্রতিষ্ঠা কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল ?

প্রশ্ন ৩ঃ মণিৰাম দেৱানে কিয় বৃটিছ সকলক অসমৰ পৰা খেদিব খুজিছিল ?

(গ) ৰচনাধর্মী প্রশ্ন (উত্তৰসমূহ ৩০০-৫০০ শব্দৰ ভিতৰত লিখক)

প্রশ্ন ১ঃ অসমৰ 1857 চনৰ বিদ্রোহত মণিৰাম দেৱানৰ ভূমিকা আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ২ঃ অসমৰ 1857 চনৰ বিদ্রোহৰ বিফলতাৰ কাৰণসমূহ আলোচনা কৰক।

****